

Громадська організація
«Всеукраїнське об'єднання
«УКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО ОЦІНЮВАЧІВ»

Для листування: 01133 м. Київ, вул. Генерала Алмазова, 18/7, оф. 209 тел/факс (044) 501-27-76
e-mail: assetuto@i.kiev.ua; asset@i.kiev.ua

Вих. № 50 від
«01» квітня 2021 року

Верховна Рада України
Голові Комітету з питань фінансів, податкової
та митної політики
Народному депутату України
ГЕТМАНЦЕВУ Д. О.

01008, м. Київ, вул. Грушевського, 5

Щодо проекту Закону України
«Про Національну комісію з цінних
паперів та бірж» за № 4684 від 01.02.2021

Шановний Даниле Олександровичу!

01.02.2021 року до Верховної ради України було подано проект Закону України «Про Національну комісію з цінних паперів та бірж», реєстраційний номер № 4684.

Головним комітетом визначено Комітет з питань фінансів, податкової та митної політики.

Громадська організація «Всеукраїнське об'єднання «Українське товариство оцінювачів» (далі - УТО), як найбільша в Україні саморегулювальна організація оцінювачів, створена у 1995 році, яка налічує майже 1000 членів, докладає багаторічні зусилля для вдосконалення нормативно-правового регулювання оціночної діяльності в Україні. Наразі УТО дуже стурбоване ситуацією, що склалася останнім часом в Україні на ринку надання професійних послуг з оцінки майна та майнових прав у зв'язку із поданням цього Законопроекту за № 4684 має свої пропозиції та зауваження до нього.

В оновленій Україні оголошено курс на ліквідацію корупції, дерегуляцію та відкритість доступу до ринків всіма суб'єктами господарювання. Проте, в державі продовжують прощтовхуватися схеми, які за результатами проведеного УТО аналізу мають явні ознаки обмеження доступу до ринку надання професійних послуг з оцінки майна і майнових прав в угоду деяких державних органів.

Задекларована мета прийняття законопроекту № 4684 – «Проект Закону України «Про Національну комісію з цінних паперів та бірж» розроблено з метою побудови на вітчизняних ринках капіталу та організованих товарних ринках ефективної системи запобігання зловживанням у відповідності з Принципам ІОСКО та положеннями відповідних актів Європейського Союзу, що регулюють питання в сфері боротьби із зловживаннями на ринку, а також з метою забезпечення виконання Україною вимог, необхідних для приєднання вітчизняного регулятора фондового ринку до Меморандуму ІОСКО, що забезпечить правові умови для здійснення ним міжнародної співпраці в зазначеній сфері».

Законопроект № 4684 має на меті дуже амбітні та перспективні цілі для створення прозорих механізмів, які мають бути застосовані для регулювання взаємовідносин учасників фондового ринку України, в тому числі, ми сподіваємось, відносини між міноритарними і мажоритарними акціонерами, згідно з Законом України «Про акціонерні товариства», коли трапляються випадки порушення права міноритаріїв на отримання справедливої ціни за свої акції при транзакціях, які проводяться на підставі звітів з оцінки акцій, виконаних суб'єктами оціночної діяльності.

Нажаль, за бажанням регулювати все, що рухається навколо фондового ринку, Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку (далі – Комісія) в переліку своїх повноважень, визначає частку повноважень, які неприбутаманні Комісії та вже регулюються іншими законами України та належать до повноважень Фонду державного майна України (далі – ФДМУ) згідно з п.1 ст. 1 та п. 5 ст. 5 Закону України «Про Фонд державного майна України».

В процедурах, які передбачаються для впровадження регулювання взаємовідносин учасників фондового ринку України, крім самих учасників фондового ринку, передбачається втручання шляхом регуляції в суміжні сфери діяльності, в даному випадку щодо оцінки майна і майнових прав в частині регулювання діяльності суб'єктів оціночної діяльності, а саме:

1. В ст. 5 «Повноваження Комісії» Законопроекту за № 4684 п. 17 підпунктом з) та п. 94 передбачається:

«1. Комісія відповідно до покладених на неї завдань у випадках і в межах, встановлених законом:

17) визначає порядок ведення та веде реєстри:

з) суб'єктів оціночної діяльності, які можуть проводити незалежну оцінку у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавством про акціонерні товариства;»

94) встановлює вимоги до суб'єктів оціночної діяльності, які можуть проводити незалежну оцінку у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки та законодавства акціонерні товариства;

2. В ст. 29 «Плата за надання Комісією адміністративних послуг» Законопроекту за № 4684 пунктом 30 передбачається:

«1. При наданні Комісією адміністративних послуг, що здійснюється за заявкою фізичної або юридичної особи, справляється плата у такому розмірі:

30) за видачу свідоцтва про внесення суб'єктів оціночної діяльності, які можуть проводити незалежну оцінку у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавством про акціонерні товариства, внесення змін до реєстру суб'єктів оціночної діяльності, які можуть проводити незалежну оцінку у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавством про акціонерні товариства – у розмірі мінімальної заробітної плати.

УТО поділяє прагнення та вітає бажання народних депутатів України та Комісії впорядкувати процедури, пов'язані із захистом інтересів інвесторів (як міжнародних, так і національних), підвищити якість робіт з незалежної оцінки шляхом отримання справедливих результатів незалежної оцінки у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавством про акціонерні товариства. Але, на наше глибоке переконання, в запропонованій редакції вказаних вище норм законопроекту № 4684 щодо повноважень, які надаються Комісії, спробу начебто простим шляхом вирішити проблеми, сутність яких більш глибока. Проблеми закладені у змісті процедур, в межах яких застосовується незалежна оцінка, багаторічному ігноруванні наполегливих прохань, підсумків спільних обговорень оціночної спільноти, Фонду державного майна України (ФДМУ) та Комісії щодо прийняття нормативно-правових актів Комісією, які б визначали процедури проведення оцінки, попереднього ознайомлення з її підсумками усіх зацікавлених сторін, проведення перед прийняттям і затвердженням її результатів її незалежного професійного рецензування.

Підвалини поточних проблем закладені, в першу чергу, прийнятими Законом України № 1983-VIII від 23.03.2017 змінами до Закону України «Про акціонерні товариства» № 514-VI від 17.09.2008 р. Ці зміни визначили процедури обов'язкового викупу (процедура «сквіз-аут») у міноритарних акціонерів простих акцій акціонерного товариства особою (особами, що діють спільно), яка внаслідок придбання акцій

товариства з урахуванням кількості акцій, які належать їй та її афілійованим особам, стала (прямо або опосередковано) власником контрольного пакета акцій/значного контрольного пакета акцій/домінуючого контрольного пакета акцій (розділ XI закону України «Про акціонерні товариства» № 514-VI від 17.09.2008 р. доповнений статтями 65¹-65⁵).

Після прийняття зазначених змін до Закону України «Про акціонерні товариства» почались процедури обов'язкового викупу (процедура «сквіз-аут») у міноритарних акціонерів простих акцій акціонерного товариства, де одним із варіантів визначення ціни викупу є ринкова вартість акцій товариства, визначена суб'єктом оціночної діяльності відповідно до статті 8 закону України «Про акціонерні товариства».

Звіти з оцінки акцій, виконані суб'єктами оціночної діяльності, ринкова вартість яких затверджена Товариством, надавались акціонерними товариствами до Комісії і в деяких випадках викликали несприйняття і невідповідність визначеної вартості даним ринку. Комісія **вже затверджені та використані акціонером** – власником контрольного пакету (далі «мажоритарний акціонер»), перенаправляла надані звіти на рецензування до ФДМУ та саморегулювнi організації оцінювачів, з метою виявлення можливого порушення прав міноритаріїв на отримання справедливої ціни за свої акції.

Дозвольте більш детально зупинитися на процедурі, що зараз діє і яка розкриває сутність проблеми. Ланцюжок дій наразі виглядає наступним чином:

- замовлення незалежної оцінки ринкової вартості акцій товариства і укладання договору здійснює Мажоритарний акціонер самостійно, без проведення конкурсу з відбору оцінювача (суб'єкта оціночної діяльності);

- замовник оцінки, вочевидь як особа ап'юрі не зацікавлена в «великій» вартості акцій, досить часто ігнорує принципи чесного відбору, який ґрунтувався б на професіоналізмі оцінювача, здатності його дотримуватись стандартів оцінки і етичних норм;

- ринкову вартість акцій товариства, визначену суб'єктом оціночної діяльності, затверджує саме Товариство в особі Наглядової Ради Товариства, без проведення її незалежного рецензування. Як ми розуміємо, до складу Наглядової Ради можуть входити будь-які акціонери, в тому числі і міноритарії, однак голосування акціонерами проводиться і приймаються рішення шляхом голосування виходячи з кількості акцій, якими володіють акціонери. Тобто, знову ж таки, рішення приймається на користь акціонера, якій має домінуючий контрольний пакет акцій. Чисельні скарги міноритаріїв свідчать, що при затвердженні доволі часто надаються тільки результати оцінки і не надаються для ознайомлення звіти про оцінку у повній формі, які розкривають сутність та зміст проведених процедур, використаних вихідних даних та справедливості результату оцінки. Це унеможливує здійснення їх рецензування, наприклад, міноритарними акціонерами перед затвердженням на доведення своєї позиції або підтвердження справедливості результату оцінки;

- гроші за акції переводяться на ескроу-рахунки міноритаріїв. Рахунки відкриваються саме Мажоритарним акціонером. Після цього міноритарний акціонер вже не вважається акціонером і не має ніяких прав щодо отримання інформації від акціонерного товариства, крім загальних цивільних прав.

А далі, починається найцікавіше! Якщо початковий механізм для мажоритарного акціонера прописаний зрозуміло, то механізму захисту інтересів міноритарного акціонера в Законі немає! Отже, діючі норми Закону зробили з процедури сквіз-аут якійсь суцільний треш для всіх учасників, рабство узаконене і безправне. Коли навіть у суд не підеш з аргументами, бо документів фактично для заперечень обмаль.

Ми не будемо когось викривати і говорити хто поганий, а хто ні. Ми діагностуємо проблему і **норми Законопроекту № 4684**, що перелічені вище, на думку УТО стосуються недолугої спроби втручання в сферу діяльності на ринку оцінки майна і

майнових прав в частині регулювання діяльності суб'єктів оціночної діяльності та не вирішують зазначену проблему і несуть наступні загрози:

1. Вводять в Україні нового регулятора оціночної діяльності на ринок оцінки, порушуючи тим самим принцип єдності регулювання.

Така норма Законопроекту №4684 не вирішує сутність проблеми, а лише спричинить конфлікт інтересів у державі між державними органами влади, повноваження яких вже врегульовано Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» та Законом України «Про Фонд державного майна України», де регулятором оціночної діяльності в Україні визначений ФДМУ.

Де юре і де факто порушуються та ігноруються загальні засади державної регуляторної політики у сфері господарської діяльності шляхом створення двох державних регуляторів над однією сферою регулювання, надмірного дублювання повноважень, введення технічних, а не кваліфікаційних вимог щодо суб'єктів правовідносин, прямо порушуються вимоги ст. 5 Закону України «Про Фонд державного майна України»;

2. Не відповідає рекомендаціям місії Світового банку (СБ) з питань перегляду стандартів оцінки в Україні, що відбувалась в період 9 -17 грудня 2019 року, згідно яких: *«б. Проблеми в секторі оцінки поширюються і на інші сектори. Глибоко вкорінені проблеми в секторі створили ситуацію, коли низка регуляторів з інших секторів (НБУ, НКЦПФР, ФГВФО) опублікували або планують опублікувати положення, які впливають на систему оцінки. Це ще більше перешкоджає плавному та узгодженому регулюванню в секторі».*

3. Мають значні корупційні ризики з точки зору побудови надлишкового дозвільного механізму, з боку чиновників Комісії щодо доступу на ринок оцінки суб'єктів оціночної діяльності, коли Україна йде шляхом дерегуляції всіх видів господарської діяльності;

4. Вводять нові, незрозумілі з цього Законопроекту за № 4684, вимоги до суб'єктів оціночної діяльності, які своєю невизначеністю в законопроекті порушують критерії нормотворчості в Україні щодо підготовки законодавчих актів та дають можливість державним чиновникам самотійно, на власний розсуд, визначати вимоги до учасників ринку оцінки;

5. Зовсім не вирішують проблему в відносинах між міноритарними і мажоритарними акціонерами згідно зі ст. 65, 68 Закону України «Про акціонерні товариства», коли трапляються непоодинокі випадки порушення права міноритаріїв на отримання справедливої ціни за свої акції при транзакціях, які проводяться на підставі звітів з оцінки акцій, виконаних суб'єктами оціночної діяльності;

6. Не передбачають прозорі процедури визначення, оскарження та затвердження вартості акцій;

7. Не надають можливість міноритарним акціонерам до завершення процедур «сквіз-аут» і «сейл-аут» на попереднє ознайомлення зі звітом про оцінку у повній формі, а не тільки з її результатом, надання їм копії оцінки та часу для можливості її вивчення, незалежного рецензування;

8. Не надають можливість міноритарним акціонерам отримати інформацію щодо господарської діяльності акціонерного товариства, якщо міноритарний акціонер не згоден з оцінкою та готується замовити нову оцінку та подати документу до суду з метою відстоювання свої прав.

УТО бачить зовсім інші кроки для налагодження механізму контролю за суб'єктами оціночної діяльності без створення нового регулятора з повноваженнями, які непридатні Комісії та вже регулюються іншими законами України, а також вирішення

питання в цивілізований спосіб, які прийняті в міжнародному співтоваристві щодо можливого порушення права міноритаріїв при отриманні справедливої ціни за ринковою вартістю за свої акції при транзакціях, які проводяться на підставі звітів з оцінки акцій виконаних суб'єктами оціночної діяльності.

Прошу Вас розглянути наші пропозиції та врахувати їх при розгляді Законопроекту за № 4684, а саме:

1. Виключити з Законопроекту № 4684 зі ст. 5 «Повноваження Комісії» пункту 17 підпункт з), а саме:

«1. Комісія відповідно до покладених на неї завдань у випадках і в межах, встановлених законом:

17) визначає порядок ведення та веде реєстри:

з) суб'єктів оціночної діяльності, які можуть проводити незалежну оцінку у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавством про акціонерні товариства;»

2. Виключити з Законопроекту № 4684 зі ст. 5 «Повноваження Комісії» пункт 94, а саме:

94) встановлює вимоги до суб'єктів оціночної діяльності, які можуть проводити незалежну оцінку у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки та законодавства акціонерні товариства;

3. Виключити з Законопроекту № 4684 зі ст. 29 «Плата за надання Комісією адміністративних послуг» пункт 30, а саме:

«1. При наданні Комісією адміністративних послуг, що здійснюється за заявкою фізичної або юридичної особи, справляється плата у такому розмірі:

30) за видачу свідоцтва про внесення суб'єктів оціночної діяльності, які можуть проводити незалежну оцінку у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавством про акціонерні товариства, внесення змін до реєстру суб'єктів оціночної діяльності, які можуть проводити незалежну оцінку у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки, законодавством про акціонерні товариства – у розмірі мінімальної заробітної плати.

4. Запропонувати Комітету з питань фінансів, податкової та митної політики Верховної Ради України провести спільну нараду разом з Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку, Фондом державного майна України, Національним банком України, Міністерством юстиції України та Українським товариством оцінювачів щодо відпрацювання кроків, які необхідно здійснити для побудови цивілізованого середовища на ринку цінних паперів та захисту прав акціонерів, в тому числі міноритаріїв.

4.1. Для цього передбачити і внести зміни до Закону України «Про акціонерні товариства», в яких передбачити:

- чіткий і прозорий механізм процедури визначення, оскарження та затвердження вартості акцій товариства обов'язкового викупу/продажу міноритарними акціонерами простих акцій акціонерного товариства у випадках передбачених законом України «Про акціонерні товариства».

4.2. Розробити Порядок та затвердити його спільними наказами ФДМУ та Комісії щодо процедури контролю якості звітів про оцінку пакетів акцій, в тому числі:

- проведення рецензування звітів про оцінку до надання їх Замовнику оцінки для використання в подальших діях;

- звіти про оцінку, які не отримали позитивну рецензію ФДМУ та / або експертної ради саморегульованої організації оцінювачів, яка підтверджує можливість їх використання для прийняття рішень, не підлягають розгляду та затвердженню Наглядними радами акціонерних товариств в процедурах «сквіз-аут» «сейл-аут», визначених законодавством;

- не перераховувати кошти на ескроу-рахунки, якщо звіт про оцінку та рецензія на нього оскаржена до Екзаменаційної комісії ФДМУ, що діє відповідно до законодавства;

4.3. Передбачити вимогами до оцінювачів і суб'єктів оціночної діяльності:

- для виконання робіт з незалежної оцінки у випадках, встановлених законодавством про ринки капіталу та організовані товарні ринки і законодавством про акціонерні товариства, оцінювачі повинні бути членами однієї із саморегулювальних організацій оцінювачів, діяльність яких передбачена розділом V закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» та покликана контролювати виконання національних стандартів оцінки майна та інших нормативно-правових актів з оцінки майна, забезпечувати належну якість оцінки майна, яка проводиться оцінювачами - її членами;

- якщо оцінювач є членом декількох саморегулювальних організацій оцінювачів одночасно, під час подання звіту про оцінку на рецензування він обирає самостійно експертну раду саморегулювальної організації оцінювачів, про що повідомляє Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку;

- якщо оцінювачі не є членами саморегулювальних організацій оцінювачів, під час подання виконаного ними звіту про оцінку на рецензування окремим документом надають згоду Замовнику оцінки на проведення рецензування виконаного звіту про оцінку, в одній з експертних рад саморегулювальних організацій оцінювачів, які отримали свій статус відповідно до вимог із Законом України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні», яку Замовник оцінки обирає самостійно, про що повідомляє Державну комісію з цінних паперів та фондового ринку;

- якщо за результатами рецензування звіт про оцінку класифікується за ознакою абзацу п'ятого пункту 67 Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 року № 1440, звіт про оцінку та рецензія на нього спрямовуються в установленому порядку до Екзаменаційної комісії;

- якщо звіт про оцінку класифікований за ознакою абзаців другого та третього пункту 67 Національного стандарту № 1 «Загальні засади оцінки майна і майнових прав», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 10 вересня 2003 року № 1440, але ДКЦПФР має обґрунтовані застереження щодо об'єктивності рецензування та якості звіту про оцінку, ДКЦПФР направляє рецензію та звіт про оцінку до Екзаменаційної комісії.

Тим самим, на нашу думку, держава продемонструє прозорість процесу викупу акцій у міноритарних акціонерів, збереже принципи економічної конкуренції, що значно знизить обсяг критики на адресу оцінювачів, ризики подальших ускладнень при прийнятті рішень, втручання правоохоронних органів.

На підставі вищевказаного, просимо Комітет розглянути існуючу проблему та в межах наявних у нього повноважень здійснити заходи з громадського обговорення зазначене питання.

Вважаємо, що співпраця з Українським товариством оцінювачів, яке є членом Ради з Міжнародних стандартів оцінки з 1996 року і бере постійну участь у розробці Міжнародних стандартів оцінки, дозволить здійснювати зважену політику з захисту інтересів держави, інвесторів та національних суб'єктів господарювання.

З повагою та надією на конструктивну співпрацю,

**З повагою,
Голова Ради УТО**

О. Д. АМФІТЕАТРОВ

Телефон для зв'язку 044 501 27 76
Т. В. КРИЖАНОВСЬКА